

**ЕЛЕМЕНТИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ, ЩО РЕГУЛЮЄ ВІДНОСИНИ У
НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВАХ ТА
УСТАНОВАХ, ДО ACQUIS ЄС**

Кочин Володимир Володимирович,
кандидат юридичних наук, науковий
консультант судді Конституційного Суду
України; завідувач відділу методології
приватноправових досліджень Науково-
дослідного інституту приватного права і
підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України
(м. Київ)

У статті звертається увага на необхідність вироблення наукової методології, здатної слугувати теоретичним підґрунтям для проведення комплексної адаптації притаманного правовій системі України юридичного інструментарію, покликаного гарантувати вільну реалізацію та ефективний захист приватних прав, до норм законодавства ЄС та ключових підходів, утілених у модельних актах європейського приватного права. Неможливо оминати головні риси цивільного (приватного) права, зокрема, охоплює усі відносини за участю приватної, юридично рівної особи, яка є основою його категорією, зважаючи на спрямування інститутів приватного права, ядром яких є Цивільний кодекс України, що за своєю суттю є приватним, однак разом з тим при регулюванні застосовуються у тому числі публічно-правові засоби, залишаючи перевагу за договірним регулюванням відносин. З урахуванням певної науково-практичної невизначеності перспективних відносин та вибору «аналогії» слід в першу чергу належним чином описати та впорядкувати ці суспільні відносини у площині форма-зміст. По-друге, віднесення їх до відповідного інституту цивільного законодавства має здійснюватися з огляду на упорядкування відносин вже існуючих відносин. Насамкінець, слід виважено підійти до відповідальності за порушення прав та інтересів учасників відносин, а також публічних інтересів.

Ключові слова: непідприємницьке товариство, установа, адаптація законодавства, *acquis* ЄС, відносини у непідприємницьких товариствах та установах, корпоративне управління.

ВСТУП

(принципи європейського приватного права та приватного права України)

Понад два десятиліття триває активний процес формування європейського приватного права, визначними віхами якого можна вважати, зокрема, розробку Принципів європейського договірного права (PECL) і Принципів, дефініцій та модельних правил

європейського приватного права (Проект спільної системи підходів – DCFR). Утім вітчизняній науці приватного права ще належить визначити найбільш дієві форми впливу зазначених документів на перспективи вдосконалення правового регулювання приватних відносин в Україні [12].

Примітно, що навіть відображена у DCFR система принципів (серед яких до основоположних зараховано свободу, безпеку, справедливість і ефективність) істотно відрізняється від системи принципів (засад цивільного законодавства), закріплених у ЦК України. Тому до актуальних завдань вітчизняної цивілістики слід віднести визначення особливостей кореляції двох згаданих систем, а також співвідношення кожної із них з принципом верховенства права. Безперечно, зазначені принципи мають впливати і на визначення правового статусу різних категорій суб'єктів приватного права (включно із закріпленням певних організаційно-правових форм юридичних осіб), і на зміст різного роду особистих немайнових і майнових правовідносин, і на правовий режим окремих об'єктів суб'єктивних приватних прав.

Може виникнути невпевненість щодо необхідності законодавчої регламентації принципів цивільного права, адже розуміння цивільних відносин, їх значення та місце у правовій системі не викликає на сьогодні жодного сумніву. Більш того, цивільні кодекси європейських держав (наприклад, ФРН, Франція, Нідерланди) не містять подібної до ст. 3 ЦК України норми щодо переліку загальних засад.

Вважаємо, що доречність вітчизняного підходу спричинена не лише особливостями законодавчої техніки, приклади якої містяться у ст. 6 ГК України, ст. 5 ЗК України, ст. 4 ПК України тощо, а свідченням принципового переходу від радянського цивільного права до українського, що є цілком виправданим. Так, основу радянського цивільного права складав принцип соціалізму, крім того, виділялися принципи реальності та гарантованості цивільних прав; плановості; особистої ініціативи; соціалістичної законності, які наводилися поруч із «капіталістичними» як протилежність необмеженій приватній власності, свободі договору, формальній рівності [10, с. 38–43].

Сутність цивільного права на сьогодні вже не є предметом гострої дискусії, хіба що за винятком окремих його складових або ж співвідношенням із приватним правом як певної надгалузі. К. Д. Кавелін більше 150 років тому замислювався щодо буквального розуміння поняття цивільного права як сукупності усіх юридичних відносин за участю громадянина, яке змінилося з римського періоду до виділення у так звану «приватну» частину, яка у майбутньому має бути позбавлена політичної складової [11, с. 107–108, 152]. В сучасних умовах концепція приватного права покликана забезпечити нормальне функціонування і розвитком системи відносин, яка є

самостійною, незалежною від держави в умовах визнання наднормативного характеру цивільних прав як прав, які постають із самого життя [13, с. 64].

Законодавче закріплення принципів цивільного права (законодавства) має також обґрунтовуватися у зв'язку із конституційним регламентуванням фундаментальних прав та свобод людини, зважаючи на ч. 1 ст. 4 ЦК України. Так, окрім загальних засад Основного Закону, що стосуються цивільних відносин (зокрема, ст. 3, 8, 13, 15, 19), передбачено ряд норм, які формують або розкривають переважну більшість засад приватного права, передбачених ст. 3 ЦК України), а саме: рівність (статті 21, 24, 26), справедливість (ст. 23), свобода та недоторканість людини (статті 29, 30), захист (статті 40, 55, 56, 59), недоторканість власності, у тому числі інтелектуальної (статті 41, 54), свобода підприємницької діяльності (ст. 42). Крім того Конституцією України закріплені такі приватноправові принципи як свобода об'єднання (статті 36, 37, 39), право на житло (ст. 47), а також засади шлюбно-сімейних відносин (ст. 51). Таким чином, лише принцип свободи договору (п. 3 ч. 1 ст. 3 ЦК України) не міститься в Основному Законі України, однак досить широко розкривається у статтях 6, 627 ЦК України, адже є наріжним каменем усього сучасного цивільного устрою [8, с. 27].

Зважаючи на це, першим кроком до гармонізації законодавства України до *acquis* ЄС є розуміння співвідношення принципів у правовому регулюванні. Відповідно до проблематики дослідження йдеться про розвиток свободи об'єднання (щодо непідприємницьких товариств), інституту власності (щодо приватних установ), корпоративного управління та реалізації інтересів засновників.

ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ УНІФІКАЦІЇ ПРИВАТНОГО ПРАВА

DCFR є вираженням тенденцій уніфікації європейського приватного права, зокрема, формування його принципів, а саме: свобода (*freedom*), безпека (*security*), справедливість (*justice*) та ефективність (*efficiency*) – пронизують увесь зміст проекту, маючи на меті забезпечити добробут, передбачені законодавством цілі та повноцінний потенціал осіб. При цьому звертається увага, що окремі аспекти цих принципів можуть конкурувати між собою, адже вони ніколи не можуть застосовуватися у чистому та жорсткому вигляді [19, с. 60–61]. Крім того, Група з підготовки Європейського цивільного кодексу (*Study Group on a European Civil Code*) щодо кожного з названих принципів здійснила детальний аналіз, який можна у підсумку викласти наступним чином:

- *свобода* розглядається через: свободу договору, обмежень стосовно третіх осіб, заподіяння шкоди контрактом третім особам та суспільству, втручання у договірні відносини у разі вад (дефектів)

відносин, обмеження свободи вибору договірної сторони, обмеження свободи утримувати інформацію на переддоговірній стадії, інформації щодо умов договору, виправлення нерівності торгів, мінімальне втручання; щодо недоговірних зобов'язань, зокрема, щодо акценту на зобов'язаннях, а не на свободі, а свобода має дотримуватися настільки, наскільки відповідає цілям політики; а також щодо відносин власності, як-от, обмежена мета автономії сторони, визнання та посилення свободи в деяких аспектах [19, с. 61–71];

- *безпека* у загальних рисах забезпечує нормальні умови для життя та здійснення діяльності, що включає договірну (контрактну) безпеку, недоговірну безпеку, а також щодо власності [19, с. 71–84];

- *принцип справедливості* може конфліктувати з іншими принципами, оскільки його часто важко окреслити належним чином, однак в цілому зводиться до наступної формули: особа має обов'язок діяти відповідно до добросовісної та добросовісної діяльності у виконанні зобов'язання, здійсненні права на виконання, в здійсненні або захисті засобів невиконання, або в здійсненні права на розірвання зобов'язання чи договірних відносин [19, с. 84–86];

- *ефективність* розглядається з позиції договірних сторін, а також щодо широкого розуміння з метою публічних потреб, тому цей принцип розкривається через досить мінімальну формалізованість [19, с. 94].

Напрацювання цих принципів здійснене впродовж досить тривалого часу роботи європейських вчених. Питання необхідності гармонізації у сфері приватного права піднялося ще у 1964 році і ранні напрацювання побачили світ на початку 1990-х. Така академічна співпраця у «Комісії Ландо» та згаданої раніше Групи навіть без офіційних статусів чи форм політичного визнання згуртувало науковців у єдиному маніфесті європеїзації правових досліджень [7, с. 543, 546]. Загалом же створення «Європейського цивільного кодексу» на переконання вчених необхідне в порядку створення так званої європейської політичної спільноти [6, с. 54], тобто як результат відмінний від націоналізації кодексів, що ґрунтуватиметься на універсальному природному праві, спільних принципах, правилах та кейсах римського права [5, с. 16].

Підводячи загальний підсумок вважаємо за доцільне звернути увагу, що принципи права характеризуються у юридичній літературі як найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні уставлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [17, с. 197].

ПРОЦЕС ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТА УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ

Природа інтеграції розглядається в європейському правопорядку у трьох аспектах: 1) (ліберальний) інтерговернанталізм (міждержавність) щодо передання окремих повноважень міжнародним інституціям (наприклад, Європейському суду справедливості); 2) неофункціоналізм, який полягає у інтеграції у функціонально спеціальній та технічній сферах, що поступово поширюється на решту сфер; 3) федералізм або наднаціональна федерація, як результат – існування системи правового порядку ЄС [1, с. 3–10].

На найближчі роки Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [23] (далі – Угода про асоціацію), перетворюється чи не на головний інструмент реформування правової системи України, оскільки саме цей правовий акт визначає основні параметри адаптації вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу. При цьому слід виходити з того, що значна частина *acquis communautaire* складається з актів законодавства ЄС, регулятивний вплив яких напряду поширюється й на сферу приватних відносин. Зазначене зумовлює необхідність розробки методологічного інструментарію, спроможного забезпечити адаптацію відповідного комплексу правових норм у спосіб, адекватний їх призначенню й вимогам верховенства права.

Основою європейської інтеграції є 1) ст. 2 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо розвитку економічної діяльності; ст. 3 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо свобод ЄС; 3) правила внутрішнього ринку (зокрема, це близько 1400 Директив з 2400). Загалом же *acquis* ЄС можна розглядати за загальною структурою приватного права [1, с. 57–59].

Таким чином, весь механізм правового регулювання приватних відносин має відповідати засадам правової визначеності й гарантувати захист прав людини, зокрема, права на ефективний засіб юридичного захисту та права на справедливий суд. Оскільки ж інтегральною моделлю згаданого механізму є правовідносини, то науці приватного права належить виробити узгоджені з окресленими вище принципами підходи до визначення правового статусу суб'єктів приватного права, їх прав і обов'язків у особистих немайнових і майнових відносинах приватноправового характеру, правових режимів різних об'єктів цивільних прав тощо.

Разом з тим звернемо увагу на те, що в Україні законодавство зазнає змін у відповідності до «зближення», «адаптації», «наближення», «апроксимації», «гармонізації» до права (законодавства) ЄС. Звертаємо увагу, що стереотипна модель «тотальної гармонізації» розуміється як переміщення різних національних законів у єдине правило (норму) ЄС [1, с. 12].

Такий підхід до системних перетворень є не лише методологічною проблемою, а й практичним втіленням форми та способу законодавчого впорядкування суспільних відносин [21, с. 22–27]. Крім того, на сьогодні стає очевидним необхідність не лише технічного «підлаштування» під законодавство ЄС, а саме адаптація у відповідності до *acquis communautaire* ЄС. Так, слід погодитися з позиціями Є. О. Харитонова та О. І. Харитонові про необхідність відповідної «правової акультурації» та належної «правової (юридичної) трансплантації» (без природничо-технічного забарвлення) [16, с. 15].

Трансформація права з об'єктивної та суб'єктивної сторін у юридичній літературі описується за допомогою теорії самоорганізації складних дисипативних систем. Так, І. В. Музика вказує на одночасність цього процесу у таких напрямках: «1) адаптація до нестабільного існування соціальних систем та випадкових факторів за допомогою створення багатоманітності нових форм, які якісно відрізняються від старих; 2) прогресивний розвиток старих форм, які ускладнюються, виникаючи з більш примітивних форм; 3) регресивні зміни (примітивізація) розвинених форм» [14, с. 31].

Так, Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС (затверджена Законом України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV) має на меті *адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу* для досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються ЄС до держав, які мають намір вступити до нього. Разом з тим *acquis communautaire* (*acquis*) цією самою Програмою розуміється як *правова система Європейського Союзу*, яка включає акти законодавства ЄС (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ. Як результат, напрями адаптації дещо різняться: від загально-правових європейських принципів, до конкретних нормативно-правових актів.

Принагідно доречно звернути увагу, що навіть в нинішніх умовах законодавство України вже наближалось до права ЄС (*acquis* ЄС), відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо наближення законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС)» від 24 лютого 2016 р. № 160, а лише постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 512 було визначено процедуру здійснення перекладу на українську мову *актів Європейського Союзу acquis communautaire*, пов'язаних з імплементацією Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, виконанням інших міжнародно-правових зобов'язань України

у сфері європейської інтеграції. Таким чином, достеменно важко встановити нормативіський підхід в окресленій проблематиці.

Щодо цього слід звернутися до позиції І. А. Янчук, котра наголошує, що визначення юридичних понять, напрямів, законодавчих норм, правових теорій відбувається із залученням лексики загального вжитку, яка застосовується у складі словосполучення, що супроводжується різними підходами та актуалізації саме тієї семантики, якої потребує юридична галузь і яка втілюється в юридичній діяльності щодо опрацювання, створення і тлумачення документів, джерел і матеріалів інтеграційного спрямування [18, с. 42].

25 жовтня 2017 р. Кабінет Міністрів України затвердив План заходів з виконання Угоди про асоціацію Україна — ЄС [22]. Зокрема, Уряд вперше визначив євроінтеграцію невід'ємною частиною стратегічного планування та формування політики кожного міністерства. План заходів визначає понад 2000 конкретних завдань щодо виконання положень Угоди та додатків до неї та понад 5000 заходів з їх реалізації. Водночас 37 тимчасових актів попередньої звітності та моніторингу втрачають чинність.

Серед цього великого переліку слід виокремити ті акти права ЄС, які стосуються непідприємницьких юридичних осіб: Директива 2014/49/ЄС (щодо гарантування вкладів); Директива 2003/41/ЄС (щодо діяльності установ трудового пенсійного забезпечення); статті 107 – 109 Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU), Регламент Ради (ЄС) 2015/1589 (щодо допомоги суб'єктам господарювання); Директива 2009/22/ЄС (щодо механізмів судового захисту колективних інтересів споживачів); Директива 2001/18/ЄС; Регламент (ЄС) N 1946/2003 (щодо встановлення процедури консультацій з громадськістю).

А. І. Дмитрієв та Ю. А. Дмитрієва розглядають процес реалізації (імплементації) норм міжнародного права через наявність таких необхідних елементів, як: 1) незалежність сфери суспільних відносин (міжнародна або внутрішньодержавна); 2) відповідність принципам міжнародного права, а також загальним принципам права; 3) обов'язковість узгодження національного законодавства і практики із зобов'язаннями по міжнародному праву [9, с. 17]. Проте для України як для пострадянської держави політична система характеризується надмірним політичним впливом на процеси, поширення практико-прикладного (корпоративного) характеру нормопроекування, централізацією нормопроектної діяльності самим правотворчим органом, інтеграційністю нормопроекування, її координаційно-програмним характером та концептуальністю [9, с. 22–23].

Зважаючи на досліджувану проблематику, констатуємо, що у розділі V Угоди про асоціацію відзначається «важливість комплексного

застосування ефективних правил та методики у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній, корпоративного управління, а також щодо бухгалтерського обліку та аудиту, з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки та задля стимулювання торгівлі». Тож слід виходити з того, що від рівня захищеності корпоративних прав напряму залежать перспективи національної економіки, тоді як адаптація вітчизняного законодавства про господарські товариства до відповідних норм законодавства ЄС в означених сферах сприятиме створенню в Україні дійсно привабливого інвестиційного клімату. В аналогічному ракурсі варто розглядати і виконання норм Угоди про асоціацію, що стосуються заснування підприємницької діяльності, електронної торгівлі, здійснення державних закупівель, досягнення належного та ефективного рівня охорони та захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Разом з тим, перспективними напрямами розвитку приватного права та законодавства в частині ролі саморегульованих організацій (ст. 131 Угоди про асоціацію), а також інститутів громадянського суспільства (ст. 299 Угоди про асоціацію), що доки не відображено у плані імплементації.

Загалом зазначене зумовлює необхідність вироблення наукової методології, здатної слугувати теоретичним підґрунтям для проведення комплексної адаптації притаманного правовій системі України юридичного інструментарію, покликаною гарантувати вільну реалізацію та ефективний захист приватних прав, до норм законодавства ЄС та ключових підходів, утілених у модельних актах європейського приватного права. Така методологія має ґрунтуватися передовсім на нормах Угоди про асоціацію, порівняльно-правових дослідженнях у сфері правового регулювання приватних відносин, подальшому вивченні практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних юрисдикційних органів, модельних актів європейського приватного права (DCFR, PECL, PETL тощо) і норм так званого м'якого права.

Зазначене ставить перед правовою наукою завдання щодо теоретичного забезпечення юридичної складової євроінтеграційних процесів з метою сприяння впровадженню ефективних механізмів охорони і захисту суб'єктивних приватних прав та інтересів. Виконання такого фундаментального наукового дослідження може здійснюватися відповідно до таких етапів:

1. Виявлення системи принципів приватного права та встановлення форм їх належної реалізації у різних видах приватноправових відносин.

2. Визначення приватноправових складових законодавства ЄС, до якого має бути адаптоване законодавство України, й методологічних засад адаптації відповідних норм вітчизняного права.

3. Висвітлення основних тенденцій формування європейського приватного права й визначення напрямів його впливу на перспективи вдосконалення правового регулювання приватних відносин в Україні.

4. Теоретичне моделювання ефективних механізмів реалізації й захисту приватних прав та інтересів, що гарантуються дотриманням принципу верховенства права і Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Підбиваючи попередні підсумки акцентуємо увагу, що законодавчий процес адаптації законодавства пройшов шлях від механічної адаптації законодавства (права) ЄС до поступового впровадження *acquis* ЄС. Внаслідок цього маємо два напрями: 1) реалізація Угоди про асоціацію з ЄС та 2) продовження загально правової адаптації *acquis* ЄС. Поряд з цим наукові дослідження спрямовуватимуться у напрямку дослідження приватноправових європейських інститутів, а також права держав-членів, які мають досвід відповідних змін.

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА ТА МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Jan M. Smits стверджує, що «ідеальне майбутнє європейського приватного права не складається з одного інструменту, а повинно мати розгалужену структуру» [1, с. 89]. Особливості правового статусу, економічної діяльності та місця у правовій системі України непідприємницьких товариств та установ спричиняють складну (досить часто несистемну) кількість актів, прийнятих парламентом, урядом, а також іншими центральними органами виконавчої влади, що доречно розглядати відповідно до предмета кодифікації: а) цивільні відносини; б) господарські відносини; в) податкові відносини.

Особливості розвитку непідприємницького сектору є: 1) неможливість передбачення майбутніх тенденцій з уніфікації; 2) продовження обмежених пропозицій у секторі; 3) продовження популяризації непідприємницьких організацій на економічному просторі [20, с. 20–21].

Названі вище різні предмети правового регулювання кодифікованих актів, а також інші спеціальні закони об'єктивно розкривають перелічені тенденції. Так, зміни у господарському законодавстві має домінуюче значення у регулюванні підприємницьких відносин, а до податкового – у встановленні повноважень органів виконавчої влади та невідповідність із загальними нормами про управління юридичними особами чи здійснення ними економічної діяльності.

Нині виділяють такі моделі управління непідприємницькими організаціями: 1) урядовий нагляд; 2) медіа нагляд (в тому числі за допомогою рейтинговий організацій); 3) нагляд радою або донорів подібно до «представницького органу» [3, с. 221–223]. Такий вектор

розвитку дозволяє виділити особливості управління у різних видах невідприємницьких організацій, зокрема, щодо урядового нагляду – до політичних партій; щодо медіа нагляду – щодо громадських об'єднань; щодо наглядових рад – невідприємницьких товариств та установ, що мають на меті реалізацію майнових інтересів.

Загалом же головною тенденцією є застосування корпоративних способів прийняття рішень та відходу від так званих «демократичних принципів управління». Це підтверджується позицією Paul Dekker, котрий характеризує невідприємницьке товариство (civil society) як певне розуміння «громадянськості» (civility) у відносинах між особами та групами або як існування певної автономності у соціальних, економічних та політичних сферах [2, с. 253].

До особливостей також слід віднести тенденції формування впливу у юридичних особах на прийняття рішень. Так, John Kenneth Galbraith виокремлює *економічну владу* (ґрунтується на власності та контролі над зростанням економічних інтересів інших) та *неекономічну* чи *соціальну владу*, що має такі види як: 1) діяльність компанії може впливати на відповідну екосистему; 2) політичні рішення та участь в процесі нормотворення; 3) вплив через особливості суспільних зв'язків на суспільство та культуру [4, с. 240–246].

Ці особливі види, маючи публічно-правову природу, не можуть бути проігноровані приватним правом, зважаючи на те, що порядок формування волі та волевиявлення таких товариств та установ все ж має за підґрунтя приватний інтерес, що має корелюватися з суспільним (місцевим, регіональним чи державним) інтересом.

Звертаючись безпосередньо до елементів адаптації законодавства, що регулює досліджувані відносини, неможливо оминати головні риси цивільного (приватного) права, зокрема, охоплює усі відносини за участю приватної, юридично рівної особи, яка є основою його категорією, зважаючи на спрямування інститутів приватного права, ядром яких є Цивільний кодекс України, що за своєю суттю є приватним, однак разом з тим при регулюванні застосовуються у тому числі публічно-правові засоби, залишаючи перевагу за договірним регулюванням відносин [15, с. 84].

Таким чином, основним елементом адаптації є положення ЦК України, що встановлюють особливості відносин у невідприємницьких товариствах та установах. Досить парадоксальним є той факт, що хоч кодекс і розглядається як «пасіонарний», зокрема як кодекс громадянського суспільства [15, с. 212], однак розвиток цієї важливої сфери суспільних відносин ускладнюється досить обмеженим правовим регулюванням.

Зважаючи на розгалуженість та відсутність єдиного приватноправового підходу до правового регулювання відносин у «третьому» секторі, вважаємо за доцільне зосередитися на застосуванні

такої теоретичної моделі як механізм правового регулювання, стадіями якого є права регламентація, права реалізація та правозастосування. Це дозволить оцінити можливість імплементації відповідного положення *acquis* ЄС та спрогнозувати його дієвість.

Крім того, впровадження відповідної моделі правових відносин має здійснюватися з огляду на вже існуюче правове регулювання змісту відносин подібних за формою відносин. Вважаємо, що саме такий підхід надає можливість встановити їх майбутнє місце у системі права та законодавства. З урахуванням певної науково-практичної невизначеності перспективних відносин та вибору «аналогії» слід *в першу чергу* належним чином описати та впорядкувати ці суспільні відносини у площині форма-зміст. *По-друге*, віднесення їх до відповідного інституту цивільного законодавства має здійснюватися з огляду на упорядкування відносин вже існуючих відносин. *Насамкінець*, слід виважено підійти до відповідальності за порушення прав та інтересів учасників відносин, а також публічних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Curtin D. M., Smith J. M., Klip A., та ін. *European Integration and Law. Four Contributions on the Interplay between European Integration and European and National Law to celebrate the 25th Anniversary of Maastricht University's Faculty of Law.* Intersentia, 2006. 200 с.
2. Dekker P. *Civil Society and Non-Profit Sector in the Netherlands. Freedom of Association in China and Europe: Comparative Perspectives in Law and Practice.* Leiden: Koninklijke Brill NV, 2005. С. 251–282.
3. Fisman R., Hubbard R. G. *The Role of Nonprofit Endowments. The Governance of Non-for-Profit Organizations.* За ред.: Glaeser E. L. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2003. С. 217–223.
4. Grantham R. *The Legitimacy of the Company as a Source of (Private) Power. Private Law and Power.* За ред.: Barker K., Degeling S., Fairweather K., Grantham R. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publisher, 2017. С. 239–262.
5. Lokin J. H. A. *Two paradoxes on Codification. Tradition, Codification and Unification. Comparative-Historical Essays on Development in Civil Law.* За ред.: Milo J. M., Lokin J. H. A., Smith J. M. Intersentia, 2014. С. 13–16.
6. Ploeg T. J. Van der *Constitutive Rhetoric: the Case of the «European Civil Code».* *Tradition, Codification and Unification. Comparative-Historical Essays on Development in Civil Law.* За ред.: Milo J. M., Lokin J. H. A., Smith J. M. Intersentia, 2014. С. 45–70.
7. Zimmermann R. *Comparative Law and the Europeanization of Private Law. The Oxford Handbook of Comparative Law.* За ред.: Reinmann M., Zimmermann R. Oxford University Press, 2006. С. 539–878.
8. Борисова В. І., Баранова Л. М., Бегова Т. І., та ін. *Цивільне право. Підручник: у 2-х т.* За ред.: Борисова В. І., Спасибо-Фатєєва І. В., Яроцький В. Л. Харків: Право, 2012. 656 с.
9. Дмитрієв А. І., Дмитрієва Ю. А. *Теоретико-методологічні засади правового забезпечення інтеграційних стратегій України. Правове забезпечення інтересів фізичних та юридичних осіб в умовах реалізації інтеграційної політики України. Збірник наукових праць.* За ред.: Король В.

І. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. С. 14–26.

10. Иоффе О. С. Избранные труды: В 4 т. Т. II. Советское гражданское право. Санкт-Петербург: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. 511 с.

11. Кавелин К. Д. Что есть гражданское право и где его пределы? Один из современных юридических вопросов. Санкт-Петербург: Типография Императорской Академии Наук, 1864. 152 с.

12. Кочин В. В. Приватноправове підґрунтя євроінтеграції України: законодавчий та науковий аспекти. *Забезпечення міжнародної приватноправової інтеграційної стратегії України. Збірник наукових праць*. За ред.: Король В. І., Кочин В. В. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2017. С. 8–15.

13. Майданик Р. А. Цивільне право як сфера приватного права України. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 74.

14. Музика І. В. До питання про історичні типи права. *Правова держава*. 2008. Вип. 19. С. 25–33.

15. Харитонов Є. О. Україна – Європа: проблеми адаптації у галузі приватного права. Одеса: Фенікс, 2017. 358 с.

16. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Проблеми обрання методологічних імперативів компаративістських досліджень у галузі приватного права. *Стратегія модернізації приватного права в сучасних умовах: збірник наукових праць*. За ред.: Король В. І., Білоусов Ю. В. Київ - Хмельницький: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Хмельницький університет управління та права, 2013. С. 7–15.

17. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В., та ін. Загальна теорія держави і права. За ред.: Цвік М. В., Петришин О. В. Харків: Право, 2011. 584 с.

18. Янчук І. А. Прагматичне спрямування засобів мовного вжитку юридичної галузі на вирішення завдань реалізації євроінтеграційної стратегії України. *Приватне право і підприємництво*. 2020. № 20. С. 39–44.

19. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR) Outline Edition. За ред.: von Bar C., Clive E., Schulte-Nölke H. Munich: Sellier. european law publishers GmbH, 2009. 643 с.

20. The Study of the Nonprofit Enterprise. Theories and Approaches. За ред.: Anheier H. K., Ben-Ner A. New York: Kluwer Academic / Plerum Publishers, 2003. 331 с.

21. Механізми забезпечення майнових прав та інтересів в Україні та Європейському Союзі в контексті концепції сталого розвитку. За ред.: Крупчан О. Д. Київ: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. 262 с.

22. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://goo.su/3BRF> (дата звернення: 01.10.2020).

23. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. С. 83.

**ELEMENTS OF ADAPTATION OF UKRAINIAN LEGISLATION
REGULATING RELATIONS IN NON-ENTREPRENEURIAL
SOCIETIES AND FOUNDATIONS TO EU ACQUIS**

Kochyn V. V., Candidate of Legal Sciences, Scientific Counselor of Judge of Constitutional Court of Ukraine; Head of Department of methodology of private law research of the Academician F. H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine (Kyiv)

Keywords: non-entrepreneurial society, foundation, adaptation of legislation, EU acquis, relations in non-entrepreneurial societies and foundation, corporate governance.

The principles of law are characterized in the legal literature as the most general requirements for public relations and their participants, as well as the basic guidelines, guidelines, expressing the essence of law and arising from the ideas of justice and freedom, determine the general direction and essential features of current legal systems. The Association Agreement is becoming almost the main tool for reforming the legal system of Ukraine. It is this legal act that determines the main parameters of adaptation of domestic legislation to the legislation of the European Union. In general, this necessitates the development of a scientific methodology that can serve as a theoretical basis for a comprehensive adaptation of the legal system inherent in the legal system of Ukraine to ensure the free implementation and effective protection of private rights to EU law and key approaches embodied in European private model law. Execution of such fundamental scientific research can be carried out in accordance with the following stages: 1) identification of the system of principles of private law and establishment of forms of their proper implementation in various types of private law relations; 2) determination of private law components of the EU legislation to which the legislation of Ukraine should be adapted, and methodological bases of adaptation of the corresponding norms of domestic law; 3) coverage of the main trends in the formation of European private law and determine the directions of its impact on the prospects for improving the legal regulation of private relations in Ukraine; 4) theoretical modeling of effective mechanisms for the implementation and protection of private rights and interests, guaranteed by the principle of the rule of law and the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. It is impossible to avoid the main features of civil (private) law and covers all relations involving a private, legally equal person, which is the basis of its category, given the direction of private law institutions, the core of which is the Civil Code of Ukraine, which is essentially private, however, at the same time, public legal remedies are used in the regulation, leaving the advantage of contractual regulation of relations. Taking into account a certain scientific and practical uncertainty of perspective relations and the choice of "analogy", firstly it is necessary to properly describe and organize these social relations in the plane of form-content. Secondly, their assignment to the relevant institution of civil law should be carried out in view of the regulation of the relations of already existing relations. Finally, it is necessary to take a balanced approach to liability for violations of the rights and interests of the parties, as well as the public interest.